

27.09.2021

Група № 23

Мегей А.В.

Історія України

Урок № 6

Тема уроку: Бойові дії в 1942-1944 рр. в Україні

Мета уроку: визначати хронологічну послідовність подій Другої світової; охарактеризувати воєнно-політичні події на території України 1943 р.

Хід уроку:

Сталінградська битва, яка тривала з **17 липня 1942 р. до 2 лютого 1943 р.**, стала початком корінного перелому в Другій світовій війні та початком визволення території України. У ході загального контрнаступу війська 1-ї гвардійської армії під командуванням генерала В. Кузнецова 18 грудня 1942 р. вибили окупантів із села Півнівка Міловського району на Луганщині. Цього ж дня були визволені й деякі інші населені пункти цього ж району. Відповідно до плану Ставки на початку 1943 р. потужний наступ радянських військ розпочався в напрямку Донбасу й Харкова. Червоні армії вдалося визволити ряд північно-східних районів Донбасу й м. Харків. 19 лютого 1943 р. з району Краснограда й Красноармійська німецькі війська завдали по радянських військах танкових ударів. До 15 березня в жорстоких боях було вбито і поранено 156 тис. радянських солдат і офіцерів. 16 березня 1943 р. німецькі війська знову захопили Харків, а 18 березня — Бєлгород.

Бої на Лівобережжі. Звільнення Києва

Битва на Курській дузі (5 липня — 23 серпня 1943 р.) закріпила корінний перелом в ході Другої світової війн. Перемога в цій битві відкрила для Червоної армії можливість широкомасштабного наступу на всьому південному напрямку радянсько-германського фронту. **3 серпня почалась битва за Харків.** У ній взяли участь 980 тис. радянських солдат і офіцерів за підтримки 2 400 танків, 1 300 літаків, 12 тис. гармат.

Супротивник мав втричі менше живої сили, вчетверо менше танків й артилерії, 800 літаків.

23 серпня 1943 р. було звільнено Харків (загинули й були поранені 255 тис. радянських солдат. У ході Донбаської наступальної операції (13 серпня — 22 вересня 1943 р.) були звільнені найважливіші промислові центри Донбасу, а **8 вересня — м. Сталіно (зараз м. Донецьк).** 21 вересня авангардні частини Центрального і Воронезького фронтів вийшли до Дніпра. Були звільнені обласні центри: **Суми — 2 вересня, Чернігів — 21 вересня, Полтава — 23 вересня.**

Війська Червоної армії вийшли до Дніпра фронтом від Києва до Запоріжжя.

21 вересня 1943 р. почалося форсування Дніпра. 14 жовтня

1943 р. було звільнене м. Запоріжжя, 25 жовтня — м. Дніпропетровськ, а **6 листопада 1943 р.** війська 1-го Українського фронту під командуванням генерала М. Ватутіна звільнили м. Київ.

ПОЧАТОК ВИЗВОЛЕННЯ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Дата	Подія
19 листопада 1942 р. — 2 лютого 1943 р.	Сталінградська битва поклала початок корінному перелому у війні на користь СРСР
18 грудня 1942 р.	Звільнення першого населеного пункту УРСР — село Півнівка Ворошиловградської області
Січень — початок березня 1943 р.	Наступальні операції радянських військ, у ході яких було звільнено значну частину Донбасу. 16 лютого уперше звільнено Харків
19 лютого — 25 березня 1943 р.	Контрнаступ німецько-фашистських військ із району Краснограда та Красноармійська Харківської області, втративши Харків та Бєлгород, радянські війська героїчними зусиллями зупинили ворога
5 липня — 23 серпня 1943 р.	Курська битва, у ході якої було звільнено Лівобережну Україну та Донбас (23 серпня 1943 р. остаточно звільнено Харків)

Вересень-листопад 1943 р.	Героїчна битва за Дніпро (за форсування Дніпра та небачений героїзм 2 438 радянським воїнам були удостоєні звання Героя Радянського Союзу)
6 листопада 1943 р.	Визволення Києва

Звільнення Правобережної та Південної України

У звільненні України брали участь до 40 % особового складу радянської армії (О. Субтельний). Упродовж січня 1943 р. — жовтня 1944 р. загальні втрати Червоної Армії склали 3 млн 492 тис. бійців і офіцерів. Таким чином у боях за визволення України загинуло майже 1 млн 400 тис. солдат. На 1943 рік припадає 800 тис. втрат особового складу Червоної армії.

ВИЗВОЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ 1943 РОКУ

Місто	Дата
Ворошиловград	14 лютого
Харків	23 серпня
Суми	2 вересня
Сталіно	8 вересня
Чернігів	21 вересня
Полтава	23 вересня
Запоріжжя	14 жовтня
Місто	Дата
Дніпропетровськ	25 жовтня
Київ	6 листопада
Черкаси	14 грудня
Житомир	31 грудня

Сталін заявив, що з осені 1943 р. до осені 1944 р. до лав Червоної армії було мобілізовано 2,5 млн жителів України (насправді — понад 4 млн).

О. Довженко пригадував, що один з поетів Д. говорив: необхідно розстріляти мільйон українців за те, що вони так довго жили під німецькою окупацією. Коментуючи, письменник пригадав слова українського колгоспника, який «боявся», щоб нацисти не знищили надто багато населення, бо тоді більшовицькій владі нікого буде розстрілювати.

Житомирсько-Бердичівська операція

Війська 1-го Українського фронту під командуванням генерала М. Ватутіна до середини січня 1944 р. завдали поразки військам групи армій «Південь» і створили передумови для оточення ворожих військ у районі Корсунь-Шевченківського виступу. У ході операції військами фронту були визволені території Житомирської області, значна частина Київської, частина Вінницької та Рівненської областей.

Корсунь-Шевченківська операція

Корсунь-Шевченківський виступ у планах обох сторін посідав особливе значення. Радянське командування, щоб продовжити наступ на Правобережній Україні, планувало оточити і ліквідувати сили супротивника в цьому районі. У свою чергу, керівництво вермахту планувало з цього плацдарму завдати удар по київському угрупованню радянських військ. Ця наступальна операція здійснювалася військами 1-го і 2-го Українських фронтів з 24 січня по 17 лютого 1944 р. Військам Червоної армії вдалось оточити і розгромити 10 німецьких дивізій. Супротивник втратив убитими і пораненими 55 тис. солдатів і офіцерів, близько 18 тис. гітлерівців потрапили в полон. На честь «нового Сталінграда», як називали Корсунь-Шевченківську операцію, Москва салютувала бійцям Українських фронтів 20 залпами з 224 знарядь.

Рівненсько-Луцька операція

Майже водночас із Корсунь-Шевченківською операцією війська 1-го Українського фронту розпочали наступ на Рівненсько-Луцькому напрямку. Наступ радянських військ відбувався за складних умов заболоченої місцевості і бездоріжжя. Значну допомогу надали партизанські

з'єднання Сабурова, Федорова, Бегми. 2 лютого 1944 р. були звільнені від окупантів Луцьк і Рівне, а в результаті подальшого наступу — Проскурів, Тернопіль, Вінниця.

Нікопольсько-Криворізька операція

Наприкінці січня 1944 р. війська 3-го і 4-го Українських фронтів розгорнули наступ на Нікопольсько-Криворізькому напрямку. Гітлерівське командування надавало особливого значення збереженню під своїм контролем Нікополя, Кривого Рогу і прилеглих територій — районів, багатих марганцевими і залізними рудами, які гітлерівська Німеччина використовувала для своїх потреб. Війська 3-го і 4-го Українських під командуванням генералів Р. Маліновського і Ф. Толбухіна раптовими ударами прорвали оборону гітлерівців і, переслідуючи відступаючі частини вермахту, звільнили Нікополь (8 лютого) і Кривий Ріг (22 лютого).

Проскурівсько-Чернівецька операція

Війська 1-го Українського фронту з 4 березня по 17 квітня 1944 р. здійснили Проскурівсько-Чернівецьку операцію, у результаті якої вороже угруповання було розколоте на дві частини. У ході операції були звільнені міста Проскурів, Кам'янець-Подільський, Чернівці. Радянські війська вийшли до передгір'їв Карпат.

Умансько-Ботошанська операція

Учитель. 5 березня — 17 квітня 1944 р. війська 2-го Українського фронту розгромили 8-му німецьку армію і 26 березня 1944 р. вийшли до державного кордону СРСР, перенесли бойові дії на територію Румунії — держави-сателіта нацистської Німеччини.

Одеська операція

Війська 3-го Українського фронту за підтримки сил Чорноморського флоту успішно здійснили Одеську операцію, у ході якої були визволені Херсон (13 березня), Миколаїв (28 березня), Одеса — (10 квітня).

Визволення Криму

Навесні 1944 р. Ставка поставила перед військами 4-го Українського фронту, Приморської армії та Чорноморського флоту завдання розгромити військове угруповання супротивника в Криму і звільнити Кримський півострів від загарбників. Кримське угруповання супротивника складалося із 7 німецьких і 5 румунських дивізій і нараховувало до 200 тис. солдатів і офіцерів. 8 квітня 1944 р. почалися кровопролитні бої за Крим. 11 квітня була визволена Керч, 13 квітня — Сімферополь. 5 травня розпочався штурм севастопольських укріплень ворога. Найбільш жорстокі бої розгорнулися на Сапун-горі. Після 9-годинного штурму вона вже була в руках радянських військ. 9 травня 1944 р. від загарбників був звільнений Севастополь. 12 травня Крим був повністю звільнений від німецько-фашистських військ.

ВІЗВОЛЕННЯ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ

Дата	Подія
24 грудня 1943 р.— 29 лютого 1944 р.	Житомирсько-Бердичівська, Кіровоградська, Корсунь-Шевченківська (в оточенні опинилися 11 ворожих дивізій кількістю 80 тис. осіб), Рівненсько-Луцька, Нікопольсько-Криворізька операції
4 березня — середина квітня 1944 р.	Проскурівсько-Чернівецька, Умансько-Ботошанська, Березнегувато-Снігурівська, Одеська операції. У результаті цих наступальних операцій було звільнено Правобережну й Південну Україну. 26 березня 1944 р. радянські війська вийшли на кордон із Румунією, 8 квітня 1944 р. — на кордон із Чехо-Словаччиною
8 квітня — 12 травня 1944 р.	Кримська наступальна операція, яка завершилася визволенням Криму

Примусове виселення з Криму в східні райони СРСР татар, греків, вірмен

Проте доля багатьох жителів Криму склалася трагічно. Кримсько-татарське населення півострова, звинувачене у співпраці з окупантами, рішенням Державного Комітету Оборони (ДКО) у травні 1944 р. було примусово виселене до Середньої Азії. У травні 1944 р. з Криму було виселено 165 тис. татар і 35,5 тис. представників інших національностей. Із загальної кількості виселених понад 80 % були жінки і діти.

Близько 50 % загинули дорогою та у перші роки перебування на нових місцях проживання. Незабаром така ж доля спіткала грецьке, вірменське, а згодом і болгарське населення Криму. Лише за часів незалежності України розпочалося повернення кримських татар і представників інших народів на півострів, а втрати, пов'язані з їх поверненням й облаштуванням у Криму, лягли на плечі уряду України.

Робота з терміном

Депортация — вигнання, висилка з постійного місця проживання або держави окремих осіб чи народів.

ТАТАРИ В РОКИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ

У боротьбі проти фашистів	Факти на «підтримку» виселення
<ul style="list-style-type: none">• У боях з фашистами на фронтах загинули 26 тис. бойців-татар;• чесно служили Батьківщині чотири генерали-татари, понад 80 полковників, 100 підполковників, сім Героїв Радянського Союзу;• відомий військовий льотчик-ас А. Хан-Султан був удостоєний цього звання двічі;• із 32 керівників кримського підпілля 26 були татарами, із 30 комісарів партизанських загонів — 10; керівника кримського підпілля татарина А. Дагджі видала німцям росіянка З. Мартинова	<ul style="list-style-type: none">• 1942 р. в Ялті татари вирізали сім'ї росіян;• видавали гестапівцям євреїв, циган;• на засіданні татарського комітету в Сімферополі 3 січня 1943 р. присутні молилися за здоров'я Гітлера;• у Бахчисарайському районі до 15 лютого 1942 р. на службу до німців за 20 днів пішли 9 255 татар;• під час обшуку татарських осель було виявлено 8 тис. автоматів і гвинтівок, понад 500 кулеметів, комплекти боєприпасів і гранат

Питання для самоперевірки:

1. Перемога у якій битві дала змогу приступити до визволення території України?
2. Коли відбулася битва за Дніпро?
3. Коли було звільнено Київ?

Рекомендоване відео для перегляду:

<https://www.youtube.com/watch?v=5Bf32TKiZ78>

Рекомендована література:

1. Власов В.С. Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В.С. Власов, С.В. Кульчицький. – Київ: Літера ЛТД, 2018. – 256 с.

Домашнє завдання:

1. Написати конспект
2. Переглянути відео-матеріал
3. Дати відповіді на питання для самоперевірки (письмово у робочому зошиті)

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net. У темі листа вказати номер групи, назив навчальної дисципліни, номер уроку, ПІБ.